לא קנה תפסה אינהו רב פפא מימלח מלוחי רב הונא בריה דרב יהושע ממתח לה [א]באשלא מר אמר אנא קנינא לה לכולה ומר אמר אנא קנינא לה לכולה פגע בהו רב פנחס בר אמי אמר להו [ב]רב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברה"ר [ג]אמר להו אנן נמי מחריפותא דנהרא תפיסנא אתו לקמיה דרבא אמר להו [ד]קאקי חיורי משלחי גלימי דאינשי הכי [ה]אמר רב נחמן והוא שתפסה מחיים [ו]אבימי בריה דרבי אבהו הוו מסקי ביה זוזי בי חוזאי שדרינהו ביד חמא בריה דרבה בר אבהו אזל פרעינהו אמר להו הבו לי שטרא אמרו ליה סיטראי נינהו אתא לקמיה דרבי אבהו א"ל אית לך סהדי דפרעתינהו אמר ליה לא [א]אמר ליה [ז]מיגו דיכולין לומר לא היו דברים מעולם יכולין נמי למימר סיטראי נינהו לענין שלומי שליח מאי אמר רב אשי חזינן אי א"ל שקול שטרא והב זוזי משלם הב זוזי ושקול שטרא לא משלם ולא היא [ב]בין כך ובין כך משלם דא"ל [ח]לתקוני שדרתיך ולא לעוותי: [ג]ההיא איתתא דהוו מיפקדי גבה מלוגא דשטרי אתו יורשים קא תבעי ליה מינה אמרה להו מחיים תפיסנא להו אתאי לקמי' דרב נחמן אמר לה אית ליך סהדי דתבעוה מיניך מחיים ולא יהבית ניהליה א"ל לא א"כ הוי תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה דלאחר מיתה לא כלום היא [ד]ההיא איתתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה דחשודה אשבועה אפכה רבא לשבועה אשכנגדה זימנין הוו יתבי קמיה רב פפא ורב אדא בר מתנא אייתו ההוא שטרא גביה א"ל רב פפא ידענא ביה דשטרא פריעא הוא א"ל איכא איניש אחרינא בהדי' דמר א"ל לא א"ל אע"ג דאיכא מר עד אחד לאו כלום הוא א"ל רב אדא בר מתנא ולא יהא רב פפא כבת רב חסדא בת רב חסדא קים לי בגווה מר לא קים לי בגויה אמר רב פפא השתא דאמר מר קים לי בגויה מילתא היא כגון אבא מר ברי דקים לי בגויה קרענא שטרא אפומיה קרענא ס"ד [ה]אלא מרענא שטרא אפומיה ההיא איתתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרב ביבי בר אביי [ו]אמר להו ההוא בע"ד תיתי ותישתבע (א) במתא אפשר דמיכספא ומודיא אמרה להו כתבו לי זכוותא [ז]דכי משתבענא יהבי לי אמר להו רב ביבי בר אביי כתבו לה אמר רב פפי משום [ט]דאתיתו ממולאי אמריתו מילי מוליתא הא אמר רבא [י]האי אשרתא דדייני דמיכתבא מקמי דנחוו סהדי אחתימות ידייהו פסולה אלמא מיחזי כשיקרא ה"נ מיחזי כשיקרא וליתא מדרב נחמן דאמר רב נחמן [יא]אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר' מאיר אלא בגיטי נשים [ח]דבעינן כתיבה לשמה [ט]אבל בשאר שטרות מודו ליה דאמר רב אסי [יב]אמר ר' יוחנן [י]שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שיעבודו טעמא דנמחל שיעבודו אבל למיחזי כשיקרא

לא קנה. דלאו כל כמיניה לחוב זה כדי לזכות את זה: **תפסה אינהו.** שאף הם נושים בו מעות: **ממלח מלוחי.** מנהיגה בעוגין שלה שקורין ריימ"ש בלעז ממלא שקורין ווירגי"ר בלעז לשון ויראו המלחים (יונה א)[א]: **אנא קנינא כולה.** הנהגתי בריאה משל חבירי: **מחריפותא דנהרא.** לא מלאנוה על שפת הנהר שהיא כסימטא אלא מזה מטפטה שהיה מוליכה באמצע הנהר שכל הספינות הולכות שם והוי כרה"ר: **קאקי.** [ב]אווזים: **חיורי.** על שזקנים היו: **משלחי גלימי דאינשי.** מפשיטין טליתות האנשים: **מסקי ביה.** נושים בו: **בי חוזאי.** אנשי אותה מדינה: **סיטראי.** מצד אחר הייתי נושים בו מלוה על פה ומחמת אותה מלוה נחזיק בהם: **לענין שלומי שליח.** למשלח: **מאי.** מי הוה פושע שהחזיר המעות עד שלא קבל מהם השטר: **לתקוני שדרתיך.** והיה לך לדקדק בתקנתי: **דהוו מפקדי גבה.** מאבי יתומים: **מלוגא דשטרי.** תיק מלא שטרות: **מחיים תפיסנא להו.** בחוב שהיה חייב לי החזקתי בהם: **הוי תפיסה דלאחר מיתה.** שכל זמן שהיה חי היו פקדון בידך והרי הן כמונחין ברשותיה וכי אמרי' תפיסה מחיים כגון שראהו קרוב למות ותפס מטלטלין לשם חובו ולא היו פקדון בידו: **דאיחייבא שבועה.** שהיה אדם תובעה ממון והיא כופרת: **בת רב חסדא.** אשתו של רבא: **לשבועה אשכנגדה.** התובע אותה ישבע ויטול כדתנן (שבועות דף מד:) ואלו נשבעין ונוטלין שכנגדו חשוד על השבועה: **זימנין.** פעם אחרת: **כבת רב חסדא.** שהאמנת לחשוד את האשה על השבועה: **דקים לי בגוה.** דלא משקרא: **קרענא ס"ד.** וכי אחד נאמן להוציא שטר חתום מיד המחזיק בו אפוקי ממונא הוא ותרי בעינן: **מרענא.** ולא אזדקק לגבות באותו שטר ומקרע נמי לא קרענא ליה: **כתבו לי זכוותא.** שבאתי לדין ונפטרתי הימנו בשבועתי: **ממולאי.** בית עלי שהן כרותי ימים ולי נראה ממולאי גבורים בעלי מומין שאינן מיין כשאר בני אדם לשון שקל מוליא ושדי בגלא (ב"ב דף עג.): **אשרתא.** לשון חוזק כמו יישר כחך (יבמות סב.): **אשרתא דשטרי.** קיום השטר שכותבין דיינין במותב תלתא הוינא ואתא פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו: **דניחוו.** שיעידו זה כתב ידי: **ה"נ מיחזי כשיקרא.** לכתוב נשבעה פלונית ועדיין לא נשבעה: **ופרעו.** בו ביום: **אינו חוזר ולוה בו.** אפי' בו ביום ואע"ג דלאו מוקדם הוא שהרי ביום הלואה נכתב: **שכבר נמחל שעבודו.** משפרעו בטל השטר ונמלאת מלו' השני' מלוה על פה ואינו גובה מן הלקוחות:

א

אית לך סהדי דתבעתינהו מחיים. וא"ת ואמאי צריכה סהדי ניהמני לדידה במיגו דאי בעיא אמרה לקוחין הן בידי דאע"ג דקיי"ל דאין אותיות נקנות במסירה וצריכה מסירה ושטר לקיחה ה"מ לקנות החוב אבל לקנות הנייר קני בלא שטר הואיל והיא מוחזקת בו והכא איתתא לא היתה חוששת אלא לקנות מלוגא דשטרי בלא החוב מדקאמרה מחיים תפיסנא ותפיסה מחיים לא מהניא לגבות החוב דלא עדיפא ממסירה אלא דע"י כך היתה יכולה לדחוק היורשים שיפרעו היורשין מה שהיה חייב לה כמה שלא תחזיר מלוגא דשטרי והוי כמו משכון ואומר ר"י דלא חשיב מיגו הואיל ועכשיו אינה יכולה לטעון לקוח הוא בידי שכבר אמרה מחיים תפיסנא ומשום דאי בעיא אמרה לקוחין הן בידי בשעה שאמרה מחיים תפיסנא לא מהימנא השתא דבאותה שעה שאמרה מחיים תפיסנא סבורה היתה שהיא טענה מעולה ולא היתה יודעת שהיא צריכה לטעון דתבעינהו מינה מחיים מדלא טענה מעלמה וראיה מסוף פרק זה בורר (סנהדרין דף לא.) גבי ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה ואמרה ידענא בהאי שטרא דפרוע הוא ולא הימנה ר"נ משום כיון דאתחזק בבי דינא פי' שראיתו השטר בידה אי בעיא קלתיה לא אמרי' אע"פ שאם אמרה פרוע הוא קודם שראיתו השטר בידה היתה נאמנת במיגו דאי בעיא קלתיה השתא שראיתוהו בידה אין נאמנת עוד דהשתא לית לה מיגו ועוד ראיה מדתנן בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף לח:) מנה לי בידך ואמר לו הן למחר אמר לו נתתיו לך פטור ופריך בגמרא (דף מא.) מינה נמ"ד המלוה חברו בעדים צריך לפורעו בעדים והא הכא כיון דתבעי' בעדים כמאן דאוזפיה בעדים דמי וקתני פטור ומאי קושיא שאני הכא דמהימן במיגו דאי בעי אמר אתמול להד"ת אלא ודאי מיגו למפרע לא אמרינן:

מרענא לשטרא אפומיה. פי' ר"ח בפ' שבועת הדיינין (שם דף מב. ושם ד"ה איפרע) דכל מרענא דבהש"ס לגבי שטר היינו שצריך בעל השטר לישבע קודם שיגבה והלשון משמע כן מדלא מסיק לא מיקרע קרעינן ולא מיגבא מגבינן ביה כדאמרינן באלו נערות (לעיל דף ט:) האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה [יג](ולא מיקרע קרעי' ליה) וא"ת למאי הלכתא אמר רב פפא למרעינן ליה אי לשבועה כדפירשנו אפי' לא מהימן כבי תרי יתחייב שבועה הבא ליפרע כדתנן במתני' (לקמן פז.) עד א' מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה וי"ל דרב פפא קאמר אפילו יהא קרוב שאינו בר עדות כמו בת רב חסדא שלא היתה בת עדות ודקא א"ל נמי לרב פפא איכא איניש אחרינא בהדי מר נ"ל שהיה רב פפא קרובו של בעל השטר או של נתבע להכי ליכא להימניה אפילו לשבועה[יד]:

ב

אלמא מיחזי כשיקרא. והתם נמי מיחזי כשיקרא שכתבו לה פלונית נשבעה ונפטרה מפלוני ונתנוהו ביד שליש שיתן לה לאחר שבועה ומה שלא כתבו לה אם תשבע פלונית תפטר דלא הוה מיחזי כשיקרא היינו משום שלא להצריכה עדים היום או למחר:

חדא

מסורת הש"ס

גמ' א)[פירוש חבל שמושכין בו את הספינה. ערוך ערך אשל ב] **ב)**[לעיל פד: לקמן פו:] **ג)**[צ"ל אמרו ליה] **ד)**גיטין עג. **ה)**[לעיל פד:] **ו)**[שבועות מב.] **ז)**[עי' תוס' ב"ב לג: ד"ה והלכתא] **ח)**[קדושין מב: וש"נ] **ט)**יבמות עה: ב"מ קט. ב"ב קלו: קנא. **י)**גיטין כו: לעיל כא: **יא)**גיטין ג: כב. כו: **יב)**ב"מ יז. [גיטין כו:] **תוס' יג)**[שם ליתא ועי' היטב תוס' שבועות מב. ד"ה איפרע ותוס' לקמן נג: ד"ה דינא] **יד)**[וע"ע תוס' יבמות קא: ד"ה מרענא]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותשתבע במאתין אפשר דמיכספא:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה קאקי. אווזים. כנה אותם בכן על חכמתם ועל דרך דאיתא ברכות נז ע"א הרואה אווז בחלום יצפה לחכמה:

◆

תורה אור

רש"י א) וַיִּירְאוּ הַמַּלָּחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל אֱלֹהָיו וַיָּטִלוּ אֶת הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל הַיָּם לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם וְיוֹנָה יָרַד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרָדַם: (יונה א, ה)

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' נח סעיף א:

יח ב מיי' פ"א מהלכות שלוחין הל' ו סמג עשין פב טוש"ע שם:

יט ג מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין צד טוש"ע שם סי' סד:

כ ד ה מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' א סמג לאוין סג טוש"ע שם סימן טו סעיף ה:

כא ו טוש"ע שם סימן פז סעי' כג בהג"ה:

כב ז מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הל' יב סמג עשין צד טוש"ע שם סי' פב סעיף ג:

כג ח מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלא סעיף א:

כד ט טוש"ע ח"מ סי' מח:

כה י מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין צד טוש"ע שם סי' מח:

◆

פניני רש"י

לא קנה. ...מאחר שלא עשאו אותו הנושא שליח לתפוס: (ב"מ י.)

ממולאי. מקוטעים מבית עלי דאביי אתוה דרב ביבי מבית עלי אתא כדאמרינן במסכת ר"ה... (עירובין כה:)

ממולאי. ...ועל שם מקומן נקראו בני עלי ממולאי כדאמר בבראשית רבה בתחלת פרשה נ"ט ואברהם זקן עטרת תפארת שיבה וגו' ר"מ אזל לממלא ראה אותם שחורי ראש אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו אנשים... (רשב"ם ב"ב קנו:)

אשרתא דדייני. ...וכמו אשרו חמוץ (ישעיה א) לשון חיזוק: (גיטין לו.)

◆

תוס' רי"ד

לאחרים לא קנה תפסה אינהו. פי' הוי חייב להן אתו לקמיה דרבא א"ל קאקי חוורי משלחי גלימא דאינשי הכי אר"נ והוא שתפס מחיים. פי' מפני שהיו זקנים קראם קאקי חוורי: [א]ההיא איתתא דתפסה תורא דיתמי מסימטא אתא יתמי קתבעי לה בדינא לקמיה דר"נ. א"ל מחיים תפיסנא א"ל אית לך סהדי דמחיים תפסית א"ל לא א"ל תפיס לך לא"מ ותפיסה דלא"מ לאו כלום הוא. פי' מש"ה לא הימנה ר"נ לומר מחיים תפיסנא ליה משום דלא הויא מציא למימר לקוח הוא בידי שהגודרת אין להן חזקה והכא לא הוי מסיר לבקרא כאידך דלעיל והלכך אם לא תביא ראיה דמחיים תפסה ליה לא מהימנא וכגון שראוהו עדים ת"י והכירו אותו שהיה של יתומים דאל"ה מיגו דמ"ל להד"ם מ"ל נמי מחיים תפיסנא: מכל הני ילפי' דמטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי ולא מהני בהו תפיסה לאחר מיתה אלא מחיים אבל השתא תקינו רבנן במתיבתא דמטלטלי דיתמי משתעבדי בין לכתובה בין לבע"ח ואע"ג דלא תפיס כלל: אבימי בריה דר"א הוה מסיק ביה זוזי בי חוזאי שדרינהו ביד חמא בריה דרב"א אזל פרעינהו א"ל הבו לי שטרא א"ל הני סטראי נינהו כלומר מצד אחר היה חייב לי אלו ששלח לי והקרן של שטר עדיין לא שלח לי אייתי קרנא ותיתן לך שטרא אתא לקמיה דר"א א"ל אית לך סהדי דפרעתינהו א"ל לא א"ל מיגו די"ל להד"ם י"ל סטראי נינהו. ולענין שלומי שליח מאי אמר ר"א חזינן אי א"ל שקול שטרא והב זוזי משלם הב זוזי ושקול שטרא לא משלם ולא היא בין כך ובין כך משלם דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ור"ח ור"י ז"ל אמרו טעמא דאידכר ליה שטרא אבל לא אידכר לי' שטרא וגם לא הזהירו אל תפרענו אלא בפני עדים אלא בסתם שדר בהדי' אע"ג דפרעי' בלא סהדי לא מחייב. כדתנן לענין חנוני ופועל שניהם נשבעים ונוטלים מבעה"ב הנה החנוני נתן בלא עדים ולא מחייבו וכן נ"ל עיקר כדבריהם. אבל רב נחשון גאון ז"ל נשאל ראובן הי"ל על שמעון פ' דינרים בלא שטרא שדרינהו עם לוי ואתא לוי וא"ל עשיתי שליחותך ולאחר ב' ימים א"ל ראובן לשמעון הב לי פ' דינרים דאית לי עלך וא"ל שדרתינהו לך עם לוי וא"ל להד"ם ואתא לוי ואמר יהבתינהו לך

◆

תוס' רי"ד (המשך)

וראובן אמר לא יהבית לי היכא דינא. והשיב הכי חזינא דדינא על לוי לאוקמיה דינרים גבי ראובן ואי לא מוקים ליה אורחא דראובן על שמעון ואורחא דשמעון על לוי וכדר' אבימי ברי' דר"א ול"ש [ב]שום מדעם דקאמרי בין כך ובין כך משלם דא"ל ל"ש ולא לעוותי ולא דמיא כל עיקר לחנוני על פינקסו דלוי הו"ל למיעבד אבי דארי' ואסתרתקי' לנפשי' ולא לעוות לממון דשמעון ולא דמיא נמי לאומר לשנים צאו וקדשו לי את האשה [קדושין מג:] דהתם תרין והכא לוי לחודא ואנו נ"ל דבריו כלל. שאין חילוק בדין זה לחנוני כלל דכי היכי דאמר ללוי לתקני שדרתין ולא לעותי ה"נ נימא לחנוני בעי לך למפרעי' בסהדי אלא כיון שלא א"ל בעה"ב לא מחייבינן לי' והכא נמי ל"ש ומעשה דאבימי משום דמדכר לי' שטרא ואי לא הוה מדכר ליה לא הוה מחייבינן לי': ההיא איתתא דאפקדוה גבה מלוגא דשטרא אתו יורשין וקתבעי לי' מינה. פי' תיק מלא שטרי חובות א"ל מחיים תפסיניה להו אתי לקמי' דר"נ א"ל אית לך סהדי דתבעי מינך מחיים ולא יהבתיה להו א"ל לא א"ל א"כ תפיסה דלא"מ ותפיסה דלא"מ לאו כלום הוא. פי' שכ"ז שהיה חי היה פקדון בידו וה"ה כמונחין ברשותן וכי אמרינן תפיסה מחיים כגון (שראוהו) [שראתה אותו] קרוב למות ותפסה משלו מטלטלין לשם חוב ולא היה פקדון בידה: ודאית שמוציאין מכאן ואמרי אמאי לעיל גבי ההוא בקרא דיתמי אמר ר"נ מיגו דה"ל לקוח הוא בידי י"ל נמי מחיים תפיסנא ליה והכא במלוגא דשטרא לא אמר מיגו ש"מ דאין אותיות נקנות במסירה עד שיכתוב עליהן שטר ומ"ה לא מהימנא דאי אמרה לה אחי שטרך דאין אותיות נקנות במסירה ואין זו הוכחה (דהתם) [והכא] משמע לישנא שהדבר ידוע בעדים שהיה פקדון אצלה מחיים ומ"ה אמר דאפקדוה גבה דמשמע שהדבר ידוע שכן היה ולא אמרה ההיא איתתא [illegible] אחרי שהיה בידי. וא"ל ר"נ ההיא תפיסה לא מהני [illegible] דכל היכי דקיימו ברשות מריהו קיימא עד דאית לך [illegible] השתא [illegible]

א) לפנינו בגמ' לא נמצא כך מעשה דאיתתא תפסה תורא מיתמי וגם בכי"ק יגרו"ם לא נמצא זה וצ"ע. ב) נראה דצ"ל ל"ש דאמר ליה שלא יפרעו אלא בעדים ול"ש דלא אמר ליה שום מידעם דקאמרינן בין כך וכו'.

א הקשו קושיא חשובה, ותירצו עפ"י יסוד חשוב. וגם כתבו דבר נחוץ בהבנת הסוגיא, שהאשה באה להחזיק רק בנייר השטרות, ולא בעצם החובות. [מה שכתבו דמיגו למפרע לא אמרי', עי' בספר דבר יעקב (אות י) שביאר סברת הדבר בין לפי הצד דמיגו הוא בירור, ובין לפי הצד של כח הטענה].

ב כתבו פירוש נחוץ בסוגיין, וגם העירו הערה פשוטה. [מה שהקשו, למה לא כתבו לה בלשון דלא מיחזי כשיקרא, עי' בספר פרדס יצחק (אות לט) שהעיר, הא ר' בבי בר אביי בעל המעשה לא חש למיחזי כשיקרא, וא"כ למה ידחוק עצמו לכתוב כך, עיי"ש מה שתירץ].

חדא דידענא ביה בר' מיאשא דלא אמיד. אע"ג דאילו הוה ר' מיאשא קיים והוה טוען שלי הוא היה מהימן אע"ג דלא אמיד דאיכא למימור מציאה אשכח או מתנה נתנו לו מ"מ לא טענינן ליתמי דמילתא דלא שכיחא היא כי היכי דלא טענינן להו גאנסו בסוף פרק המוכר את הבית (ב"ב דף ע: ושם):

ועוד הא קא יהיב סימנא. אין לפרש ועוד אפי' אמיד דאי אמיד מה מועיל הסימן דלמא זבנה מיניה אף על גב דהאי סימן דציירי בסדינייה אין רגילות לידע אם לא שהפקיד אצלו מ"מ בכסא דכספא ומטכסא דבסמוך ליכא סימן אלא בגופם והוא לא הוי סימן שהפקיד דאיכא למימר דזבנה מיניה אלא יש לפרש דהנך תרי טעמי אין מועילין זה בלא זה דבעינן דלא אמיד וסימן ואע"ג דבסוף פ"ק דלעיל (דף יג:) גבי ארוס וארוסתו דקאמר חדא דהא קא מודה ועוד האמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג א"ל אביי והא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג כו' ומאי קשיא ליה דלמא רב יוסף שני הטעמים מצריך כדאשכחן הכא י"ל דהתם אתי שפיר דאי טעמא דמודה לא מהני לחודיה ההוא טעמא נמי דהלכה כר' גמליאל לא מהני ליה מידי דלא מכשיר ר"ג אלא ברוב כשרים אצלה והכא רוב פסולין אצלה וליכא אלא חד טעמא דמודה בלבד וה"ק והא כי לא מודה פי' אי טעמא דמודה לחודיה לא מהני מי מכשיר כו' והא דאמרינן בהאשה שהלכה (יבמות דף קטו: ושם) ההוא דאפקיד שומשמי גבי חבריה א"ל הב לי שומשמאי א"ל שקילתינהו א"ל והא כך וכך הוו ובחביתא רמיין אמר ליה שקלתינהו והני אחריני נינהו ומשמע התם דאי הוה יהיב סימנים מובהקים הוה מהימן ולא מהימן אידך במיגו דלקוחים הם בידי וכן בפרק איזהו נשך (ב"מ דף ע.) הני זוזי דיתמי היכי עבדינן להו חזינן אינש דאית ליה דהבא פריכא כו' אבל כלים לא דלמא פקדון נינהו ואתי אינש מעלמא ויהיב בהו סימנא ושקיל להו התם מיירי כשיש עדים שהפקיד אצלו דתו לא מהימן למימר לקוח הוא בידי כיון שבא לידו בתורת פקדון אבל דהבא פריכא אין בו סימן והא ליכא למיחש שמא יכירו בטביעת עין דהא לא שכיח ורשב"א נראה לו לפרש חדא דלא אמיד וליכא למיחש דלמא דר' מיאשא נינהו ועוד לדלמא דאינים אחרינא הוו נמי ליכא למיחש דהא קא יהיב סימנא: **קיהיב** סימנא. פי' בקונטרס דציירי בסדינא ושבעה הוו ובהאשה שהלכה (יבמות דף קטו:) לא הוי סימן כי האי גוונא: **שודא** דדייני. לא כפי' הקונט' שפי' שיאמדו הדיינים דעתו של נותן למי רצונו ליתן יותר אלא אומר ר"ת שהדיין יתן למי שירצה ומביא ראיה מסוף פ"ק דגיטין (דף יד: ושם) גבי הולך מנה לפלוני ומת משלם מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה התם שודא ועוד בפ' בתרא דקידושין (דף עד. ושם) אמרינן דנאמן דיין לומר לזה זכיתי כו' אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אין נאמן ופריך ונידדר ונידייניה ומשני בשודא דדייני ואי כפי' הקונט' שהדיינין אומדין דעתו של נותן אכתי נידדר ויעשה שודא וכן בירושלמי למי שירצו הדיינים להכליע מכליעין ואם תאמר אם כן יתן הדיין למי שיתן לו יותר שכר וי"ל דכל דיין דמקבל אגרא לאו דיינא הוא[ו]: **המוכר** שטר חוב לחבירו כו'. תימה לר"י היאך יכול למכור החוב דבשלמא כשיש ללוה קרקעות מוכר לו אותו שיעבוד שיש לו על הקרקעות אבל כשאין לו כלום מה מוכר לו ונראה לו דלא הוי מכר מדאורייתא דאי הוי מכר אמאי מחול וכן נראה לר"ת דלא הוי מכר אלא מדרבנן ומייתי ראיה מדאמר בפ' מי שמת (ב"ב דף קמז: ושם) אמר רבא אמר ר"נ מתנת שכ"מ מדברי סופרים ופריך והאמר ר"נ אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכ"מ שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דאינו יכול למחול כו' משמע דמידי דאורייתא אינו יכול למחול ויש לדחות לעולם אפי' הוי מכר שטר דאורייתא יכול למחול והתם ה"פ א"א בשלמא דאורייתא מש"ה אינו יכול למחול היורש לפי שהוא אינו יורש אלא המקבל מתנה הוא היורש דאם הוא מדאורייתא אם כן נפקא לן מוהיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה אלא אי אמרת דרבנן אמאי אין יכול למחול כ"ש מתנת שכ"מ דרבנן וא"ת אמאי אילטריך למעוטי שטרות מאונאה[ז] וי"ל דנהי דהחוב אינו מכור מ"מ שייך בו אונאה שהוא שוה הרבה לקונה שימכרנו בדמים יקרים ללוה א"נ כגון שהיה חייב לו מלוה על פה ומעלה לו דמים שיכתוב לו השטר: **מפני** שידו כידה. תימה לר"י דבסוף שנים אוחזין (ב"מ דף יט: ושם) גבי מצא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ופריך וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן כו' ומשני שמע מינה איתא לדשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול והשתא אכתי ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלה והכניסתה לכתובתה לבעלה שאינה יכולה למחול כדאמרי' הכא וי"ל דמיירי התם בדידעי דלית לה בעל:

תיזיל

כשיקרא לא חיישינן [א]ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא דציירי בסדינא בי רבי מיאשא בר בריה דר' יהושע בן לוי שכיב ר' מיאשא ולא פקיד אתו לקמיה דר' אמי א"ל חדא דידענא ביה בר' מיאשא בר בריה דר' יהושע בן לוי °דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו ידענא ביה בחסא דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימר איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא דאפקיד מטכסא בי רב דימי אחוה דרב ספרא שכיב רב דימי ולא פקיד אתא לקמיה דרבי אבא אמר להו חדא דידענא ביה ברב דימי דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא [ב]ההוא דאמר להו נכסיי לטוביה שכיב אתא טוביה א"ר יוחנן הרי בא טוביה אמר טוביה ואתא רב טוביה לטוביה אמר לרב טוביה לא אמר ואי איניש דגיס ביה הא גיס ביה אתו שני טוביה [א]שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם איבעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש [א]טוב שכן קרוב מאח רחוק שניהם קרובים ושניהם שכנים ושניהם חכמים [ב]שודא דדייני א"ל רבא לבריה דרב חייא בר אבין תא אימא לך מילתא מעליותא דהוה אמר אבוך הא דאמר שמואל [ג]המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל [ד]במכנסת שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה: [ה]קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה איגרשה ושכיבה אתו קא תבעי לה לברתה אמר להו רב נחמן ליכא דליסבא לה עצה

תיזיל

כשיקרא. שלא נכתב על מלוה זו: **לא חיישינן.** אם לא שיש בדבר ביטול שטר גמור: **שב מרגניתא דציירי בסדינא.** שבע מרגליות צרורות בסדין אחד הפקיד ביד ר' מיאשא: **ולא פקיד.** לא צוה לאנשי ביתו שחטפתו מיתה: **אתו לקמיה דר' אמי.** לתבוע את היורשין והיורשין אומרים שמא של אבינו היו: **דלא אמיד.** אינו עשיר[ד]: **סימנא.** דאמר בסדין הם צרורות והם שבע: **שכיב חסא ולא פקיד.** שטבע בנהר כדאמר ביבמות בפ' בתרא (ד' קכא:): **מטכסא.** לבוש משי לינד"ל בלע"ז: **ההוא דאמר להו.** בצוואת מיתה נכסי לטוביה ולא פירש לאיזה טוביה: **דגיס ביה.** רגיל אצלו ומגו דגייסי אהדדי קורא לו בשמו כאילו לא נסמך: **ת"ח קודם.** דמסתמא אדם מצדיק מעשיו לזכות בשעת מיתה דאמר מר (ברכות לד:) כל הנביאים לא נתנבאו אלא למהנה תלמידי חכמים מנכסיו: **שודא דדייני.** הטלת הדיינים לפי מה שיראו דיינים שהיה דרכו של מת לקרב את זה יותר מזה או מי שבשניהן טוב ונוהג בדרך ישרה שיש לומר בו נתכוין המת לזכות: **שודא.** כמו [ה]שדי בימא (שמות טו)[ב] דמתרגמינן ירה בים הטיל בים: **וחזר ומחלו.** המוכר שהוא מלוה מחלו ללוה: **מחיל.** דאמר ליה לוה ללוקח לאו בעל דברים דידי את: **ואפי' יורש.** של מלוה מוחל: **זבינתה לכתובתה.** מכרה שעבוד כתובתה לאחרים בעודה תחת בעלה: **בטובת הנאה.** דבר מועט שאינו אלא כחיזוק טובה שקורין גרי"ד מפיק רצון ולפי שהלוקח מטיל מעותיו בספק שמא תמות היא בחיי בעלה מפחד ואינו לוקחה אלא בדמי' מועטי': ה"ג **אתו תבעי לה לברתה.** אתו לקוחות וקא תבעי לה לברתה הבאה לגבות כתובת אמה מאביה ולירש הכתובה מכח אמה ואלו באין ליטול אותה הימנה לומר אמך מכרה לנו:

תיזיל

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' א ופ"ו מהל' שאלה הלכה ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' רצז וסי' עו סעיף ה [וברב אלפס עוד בפ"ג דב"מ דף מו.]:

כז ב מיי' פי"א מהל' זכיה הלכה ג סמג עשין פט טוש"ע שם סי' רנג סעיף כט:

כח ג מיי' פ"ו מהלכות מכירה הלכה יב סמג עשין פב טוש"ע שם סי' סו סעיף כג:

כט ד מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' כח:

ל ה טוש"ע אה"ע סי' קה סעיף ו:

◆

פניני רש"י

מטכסא. תכשיט משי: (ב"ק קח:)

◆

תוס' רי"ד

בתורת שאלה ושכירות באו לידו. ולא כ"ש דלא מהימן לומר לקוחין הן בידי הכא דאיכא סהדי דבתורת פקדון באו לידה אבל לעולם אם אין ידוע בעדים שבפקדון באו לידה ה"נ דהות מהימן ע"י מיגו דאותיות נקנות במסירה עיין בערך כ"א בס"ה שהוכחתי מכמה ראיות שאותיות ניקנות במסירה: ההיא איתתא דאחייבא שבועה בי דינא דרבא וא"ל בת ר"ח ידענא בה דחשידא אשבועה אפכה רבא לשבועה דמנין הוה יתבי ר"פ ורא"בם קמי' איתי ההוא שטרא קמיה א"ל ר"פ ידענא ביה דשטרא פריעה הוא א"ל איכא איניש בהדי מר א"ל ראב"ם ולא יהא ר"פ כבת ר"ח א"ל בת ר"ח קים לי בגוה מר לא קים לי בגויה. אמר ר"פ השתא דאמר רבנן קים לי בגוי' מילתא היא כגון אבא מרי דקים ליה בגוי' קרענא שטרא אפומי'. קרענא ס"ד אלא מרענא שטרא אפומיה. פי' וכי עד אחד נאמן להוציא שטר חתום מיד המחזיק בו אפוקי ממונא הוא והרי בעינן. אלא מרענא שלא אזקוק לגבות אותו שטר. ומיקרע נמי לא קרעני' ליה. ואי קשיא מ"ש מהיפך שבועה דרבא דאפיק ממונא עפ"י בת ר"ח לא דמיא דהתם כיון דאיחייבא שבועה דאורייתא שבועה במקום תשלומין עומדת עד שתשבע ותפטר וכיון שלא היתה יכולה להשבע מפני שהיא חשודה בעיניו ולא היה מניחה לישבע הו"ל מחויב שבועה וא"יל ומשלם מש"ה אפכה אבל הכא ל"ש הכי: ההיא איתתא דאחייבא שבועה ב"ד דרבא א"ל ההוא בעיד תיתי תשתבע לי בתא אפשר דמיכספא ומודית א"ל כתובו לי זכותא ויהבו ביד נאמן דכי משתבענא יהבי לי אמר ר"נ כתובו לה א"ל ר"פ משום דאתית ממולאי אמרית מילי ממולייאתא והא"ר האי אשרתא דדיינא דכתיבי מקמי דליחוד סהדי חתימות ידיהו פסולה אלמא מחזי כשיקרא ה"נ מחזי כשיקרא וליתא מדר"נ דאמר ר"נ אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בג"נ דבעי' כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות מודו ליה דאי"ר אר"י שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נ"ש טעמא דנ"ש אבל לשיקרא לא חיישינן: ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא כי ציירן בסדינ' בי ר' מיאשי' ברי' דריב"ל שכיב ר"מ ולא פקיד אתו לקמי' דר"א א"ל חדא דידענא ביה בר"מ דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא. פי' ויורשין היו אומרים לא פקדנו אבא ושמא שלו היה או מצא מציאה וזה היה נותן בהן סימן שהן ז' וצרורין בסדין. ול"א אלא בשלא רגיל דעייל תפיק אביתי' אבל רגיל דעייל תפיק אביתי' אימור איניש אחרינא אפקיד גביה. ואיהו מיחזי חזא: ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתו לקמיה דר"נ א"ל חדא דידענא בי חסא דלא אמיד ועוד הא קיהיב סימנא ול"א כו': ההוא גברא דאפקיד מטכסא. פי' לבוש של משי בי רב דימי אחוה דר"ס שכיב ר"ד ולא פקיד אתו לקמיה דר"א א"ל חדא דידענא בי ר"ד דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ול"א וכו'. ואחרי שכולם הסכימו לדעת זה כך הלכה רווחת בישראל ודוקא דיהיב סימנא דידי' אבל אי לא יהיב סימנא דידי' הכי מוכחא מילתא דלאו דידי' הוא ויעמדו ביד היתומים עד שיבוא אליהו: ההוא דאמר נכסיי לטובי' שכיב אתא טובי' אר"י הרי בא טובי'. פי' לא פירש הנותן לאיזה טוביה והיה בעיר הרבה טוביה ובא א' ואמר לי נדר בחייו שיתן לי נכסיו. אר"י הרי בא טובי' שהוא תובע אותם ואין לנו לחוש שמא לטובי' אחר. אמר לטובי' ואתא רב טובי' ואמר שלי נדר שיתנם בחייו לטוביה אמר לרב טובי' ל"א פי' ויש לחוש שמא אינו זה שיצא עליו הקול ואי (איכא) איניש דגיס בי' הא גיס ביה וקוראו טוביה בשמו אתו שני טובי'

מסורת הש"ס

גמ' א)ב"מ קח: ב)[קדושין עד. וש"נ] ג)[לקמן פו. וש"נ] רש"י ד)[ביתר ביאור תמצא ברש"י גיטין נג: ד"ה ולא אמיד] ה)[נ"ל ירה בים דמתרגמינן שדי בימא] תוס' ו)[וביתר ביאור כתבו תוס' לקמן צד: בד"ה לימא רב וכו' וע"ע תוס' ב"ב לה. ד"ה שודא] ז)[ב"מ נו: ושם]

◆

גליון הש"ס

גמ' **דלא אמיד.** עיין בספר הצבא להרז"ה מדה יב וברמב"ן שם:

◆

הגהות

גמ' **אמר להו רב נחמן ליכא כו'.** בר"ף וברא"ש ליתא תיבת להו: (רש"ש)

◆

תורה אור

גמ' א] רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב וּבֵית אָחִיךָ אַל תָּבוֹא בְּיוֹם אֵידֶךָ טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאָח רָחוֹק: (משלי כז, י)

רש"י ב] מַרְכְּבֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם סוּף: (שמות טו, ד)

◆

תוס' רי"ד (המשך)

וכ"א אומר לי נדר ליתנם בחייו. שכן ות"ח ת"ח קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם. איבעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש טוב שכן קרוב מאח רחוק. שניהם ת"ח שניהם קרובים שניהם שכנים מאי שודא דדייני. פי' הם ישליכו עיניהם על מי שנראה להן שהיתה דעת המת מקורבת עמו או מי ישר במעשיו יותר מחבירו שנאמר לזה מתכוין בעבור כפרת נפשו ואם לא בא שום טוביה לתבוע ולומר שלו נדר בחייו ליתנם ויש בעיר הרבה טובי' גם בזה הוא שודא דדייני. א"ל רבינא לבריה דרחב"א בר אורין תא אימא לך מילתא דהוה אמר אבוך האי דא"ש המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחל ואפילו יורש מוחל. מודה שמואל במכנסת שט"ח לבעלה וחזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה. כתב ר"ח ז"ל הא דאמר שמואל וכו'. הי"מ בריא שי"ל עיינתי בחשבוני ולא פש לי גביה ולא מידי או מספקא לי ומספיקא לא מפקינן ממונא אבל מתנות ש"מ דקי"ל מידק דייק והדר יהיב א"נ מכנסת שט"ח לבעלה הני תרי לא יכול למחול להו לא הוא ולא יורשיו. ואתם נ"ל דבריו מ"ט דבריא משום די"ל עיינתי בחשבוני כדאמר מר א"כ תשלומין יפים חייב לשלם ללוקח שמכר לו שטר פרוע בחזקת שאינו פרוע והאיך פוטרו מאן דלא דאין דינא דגרמי א"נ אע"פ שהשטר אינו פרוע יכול למחול לו מפני שא"י להקנותו המנה שאינו בעין דמלוה להוצאה ניתנה ואין הקנין חל אלא בדבר שהוא בעין לא בדבר שאינו בעין ומפני זה הטעם יכול למחול זה שלא קנה הלוקח גוף המנה אלא זכות נתן לו שיוכל לתובעו וכיון שזה קדם ומחל לו בטלה זכותו. [א]והא"ט דשמואל שאין היורש י"ל כדאמר בפ' מ"ש רבא אר"נ מתנות ש"מ מדרבנן הוא גזירה שמא תטרף דעתו עליו ומי אר"נ הכי והא א"ר אר"נ אע"ג דא"ש האומר וכו' מודה שמואל שאם נתנו במתנות ש"מ שאינו י"ל אא"ב מדאורייתא מ"ה א"ל אא"א דרבנן אמאי א"ל אתה כשל תורה ועשה כשל תורה אלמא שטעמא דמילתא הוי דמתנות שכיב מרע [א"ל אינו] אלא משום דדבריו ככתובין וכמ"ד ובאילו היו הוזים ביד מקבל מתנה דמי דומיא דמכנסת שט"ח לבעלה שזכה הבעל בנכסים והוי ידו כידה לכל הפחות והלכך לא מצי' למחול זכותו של בעל ולא משום טעמא דקושטא קאמר כדפריש. וכל טעם הדבר הוא מפני שאין המנה בעין ולא קנאו הלוקח ק"נ כדפרישית מיהו כ"ז שלא מחלו יכול הלוקח לגבות ממנו ולא מצי למימר לאו ב"ד ד"א שלא יהא אלא באדרכתא יהבי' ניהלי' דמצי למיתבעי' אבל לא קנאו ק"נ שלא יוכל המוכר למחול (ובא) [ואם בא] הלוקח על הלוה וא"ל פרעתיו למלוה ושטר פרוע מכר לך דין הוא שיטרף הלוקח את המלוה שישבע לו שלא פרעו כדין כל שטרות דטעין לוה פרוע הוא דמישתבע מלוה ושקיל לוקח וה"נ משתבע מלוה ושקיל. ואי לא בעי מלוה לאשתבע לי' ישלם דמים ללוקח משום הואי מק"ט בוודאי אי מת מלוה לא מצי למימר לוה פרוע הוא דשבועה זו אינה אלא להפיס דעתו של לוה. וכיון שהמלוה אינו בחיים מי ישבע לו. ואי אמר לוה ישבעו לי בני מלוה שבועת היורשין שלא פקדנו אבא ששטר זה פרוע הוא הדין עמו והלוקח הולך וכופה אותן. ואם המלוה הלך למדה"י אין הלוה יכול לדחות את הלוקח בעבור שבועה זו שלא נתקנה אלא להפיס דעת

א) נראה דצ"ל ויתיישב טעמא דשמואל דמודה דאם נתנו במתנת ש"מ דאינו יכול למחול וכדאמר וכו'.

א הביאו ב' פירושים בביאור סוגיין [בסוף דבריהם הביאו פירוש ב' בשם הרשב"א]. [מה שכתבו בפירוש א', דבעינן דלא אמיד וגם סימן, עי' במהרש"א שהעיר למה לא מספיק בזה דלא אמיד, עיי"ש מה שתירץ, וע"ע במלא הרועים ובית יעקב שתירצו באופן אחר].

ב פירשו כוונת הגמ' באופן אחר מפירוש רש"י. [מה שהקשו על רש"י מסוגיית הגמ' בגיטין (יד:), עי' בחי' מהרי"ט (קידושין עד.) ובעצמות יוסף (שם) שכתבו ליישב שיטת רש"י].

התוספותין העיקריין

תיזיל ותיהלה לכתובתה דאמה לגבי אבוה ותירתה מיניה שמעה אזלה אחילתה [א]אמר רב נחמן עשינו עצמינו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר [א]ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני: גופא [ב]אמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל אמר רב הונא בריה דרב יהושע [א]ואי פקח הוא מקרקש ליה זוזי וכתב ליה שטרא בשמיה: [ג]אמר אמימר [ב]מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא מאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא הוה עובדא וכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לצלמי: אמר אמימר משמיה דרב חמא [ג]האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובע"ח ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי [ד]לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי לאשה מסלקינן לה בארעא האי כי דיניה והאי כי דיניה [ד]ואי לא איכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לבעל חוב יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה מאי טעמא [ה]יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא אמר ליה רב פפא לרב חמא ודאי דאמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה ואמר ליה זיל שקול מארעא אמרינן ליה זיל זבין את ואייתי הב ליה [ה]א"ל לא אימא לי גופא דעובדא היכי הוה [ו]א"ל תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה [ז]הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן א"ל רב כהנא לרב פפא לדידך דאמרת [ח]פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא לי דאיעביד מצוה מאי א"ל [ט]תנינא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומרין לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה

מכין

תיזיל ותיהלה כו'. דאמרינן אפי' יורש מוחל ואמה של זו מכרה לאחר שטר חוב שהיה לה על בעלה: **עשינו עצמינו.** כקרוב של בעל דין או אוהבו הבא אצל דיינין ועורכו בראיות אחר זכות אוהבו או קרובו כך למדתי עצה לזו להפסיד שכנגדה: **מעיקרא.** כשאמר כן: **לבסוף.** כשנתמרמרנו: **אדם חשוב שאני.** לפי שלמדין הימנו ויש שיעשו אף שלא לקרובים: **ואי פקח הוא.** הלוקח: **מקרקש ליה זוזי.** ללוה ושוכרו בהן לכתוב לו שט"ח בשמו קודם שיעשו קנוניא בין שניהם: **מאן דדאין דינא דגרמי.** המחייב את הגורם הפסד לחבירו: **מגבי ביה.** בהאי שטרא מן המוחלו: **דמי שטרא מעליא.** כל החוב שבתוכו: **ומאן דלא דאין כו'.** פלוגתייהו בבבא קמא בפרק בתרא (דף קטז:) ורבי מאיר אית ליה דינא דגרמי כדתניא (שם דף ק:) נתייאש הימנה ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותו גבי כלאים וקיי"ל כוותיה: **מגבי ביה דמי ניירא בעלמא.** כלומר אומר שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא בידך: **כפייה רפרם לרב אשי.** שבא הדין לפני רב אשי וסיבבו והקיפו בראיות ואגבי מדינא דגרמי: **כי כשורא לצלמי.** כלומר גיבוי גמור כל ההפסד דקדק בו כאשר ידקדק הלוקח קורה לצור בה צורות שלוקח ישרה וחלקה: **האי כי דיניה.** זה הלוה מעות וזו סמכה על שיעבוד הקרקע והיא לא נתנה כלום ואם בשביל נכסי צאן ברזל הנישומין בכתובה הוא זכה בהן מיד וזו לירפתן עם הכתובה על שיעבוד הקרקע: **ולא חזיא אלא לחד.** אין בה אלא כדי לאחד מהן: **לבעל חוב יהבינן.** שלא תנעול דלת: **יותר משהאיש רוצה כו'.** ולא חיישינן לומר משום חינא ודוקא שהשטרות נכתבו ביום אחד אבל אם קדמה זמן הכתובה היא גובה: **ודאי דאמריתו כו'.** לשון שאלה הוא אמת הוא ששמעתי שאתם אומרים דבר זה של תימה דמטרחינן ליה ללוה למכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע: **תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה.** מעות היה לו לפרוע ואומר של עובד כוכבים הם: **לדידך דאמרת כו'.** במסכת ערכין בפ' שום היתומין (דף כב.): **פריעת בע"ח מצוה.** מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו דכתיב הין צדק שיהא הן שלך צדק [ט]ולאו שלך צדק (בבא מציעא דף מט.): **במה דברים אמורים.** דלוקה ארבעים (עי' פי' רש"י בחולין קלג: עוד שם קי: ד"ה כפתוהו):

מכין

תיזיל ותיהלה לכתובתה דאמה לגבי אביה. קשה לרבינו יצחק דמה הרויחה הא אמרינן בסמוך מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא ורב נחמן גופיה דאין דינא דגרמי בהגוזל בתרא (ב"ק קטז:) גבי ההוא גברא דאחווי אכריא דחיטי ויש מפרשים דקטנה היתה כמו [י]הפעוטות מתנתן מתנה ולא מחייבא מדיני דגרמי ולרבינו יצחק נראה מתוך כך דלא מיחייבא מדינא דגרמי אלא דמים שנתנו לה על כתובתה ולא כל הכתובה [יא]ונמצא שמרוויחת הרבה ומיהו לא נתיישב לרשב"א לשון מגבי ביה דמי שטרא מעליא דמשמע דחייב לשלם כל הכתוב בשטר ומביא ראיה מהא דאמרינן בפ"ב דקידושין (דף מז:) התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים והרשה עליהם ר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת ומסיק דבדשמואל קא מיפלגי דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מר אית ליה ולהכי אינה מקודשת דלא סמכה דעתה הואיל ויכול למחול ואם היה חייב לשלם כל הכתוב בשטר אמאי לא סמכה דעתה הא אינו רשאי למחול שיצטרך לשלם לה [יב][והשתא לא תיקשה היאך השיאה רב נחמן עצה להפסיד ממון אחרים בשביל קורבה שהרי לא היה מפסידן לגמרי שהיו מחזירין להם מעות שנתנו מ"מ קצת יש לגמגם]: **לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי.** אומר רבינו תם דג' דיינין סלוקים למלוה ולניזק ולשכיר לבעל חוב אית ליה זוזי לא מצי לסלוקי בארעא כדאמרינן הכא וניזק אפילו אית ליה זוזי מסלק ליה בארעא ובשכיר אפי' לית ליה זוזי אמרי' ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי דתנן בפרק הבית והעליה (ב"מ קיח.) היה עושה עמו בתבן ובקש ואמר טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ומשמע התם אפילו דלית ליה זוזי[יג]: **לאשה לא יהבינן לה מ"ט יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא.** וא"ת דאמרינן לעיל (דף פד.) לכתובת אשה משום חינא ואפי' ר' בנימין לא פליג אלא כשהבע"ח הוא כושל אבל שניהם שוין מודה דיהבינן לכתובת אשה ותירץ רבינו תם דהכא יהבינן לבע"ח משום דאיכא טעמא דנעילת דלת ובאשה לא שייך נעילת דלת כדאמרינן יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא אבל לעיל דלאחר מיתה ליכא נעילת דלת דמיתה לא שכיחא כדאמרינן בהנזקין (גיטין נ.) דלא מסיק אדעתיה דמלוה דמית לוה ונפלי נכסי קמי יתמי עדיפא כתובת אשה משום חינא ומורי ה"ר יחיאל השיב למורי הרב בשם ר"י דאפילו לאחר מיתה יהבינן לבעל חוב קרקע או אפילו מטלטלין אחר תקנת גאונים שתקנו דאשה ובעל חוב גובין מטלטלין ולעיל דיהבינן לכתובת אשה היינו משום דכיון דאין דינו של בעל חוב לגבות ואי הוה יהיב להו נפקד ליתומים לא מצי נקיט להו בדינא עדיפא כתובת אשה משום חינא ואפילו קדים זמן הכתובה לזמן השטר כיון שלא תיקנו שתטרוף מן הלקוחות ולא חל שיעבוד כתובה עלייהו כלל והוי כאילו זמנן שוה והכי אמר בפרק מי שמת (ב"ב דף קנז.) דאיקני קנה ומכר את"ל לא משתעבד הא לא משתעבד ואת"ל משתעבד לוה ולוה ואחר כך קנה ומכר מהו לקמא משתעבד או לבתרא [יג][משמע דאי לא משתעבד ליכא לספוקי כלל הי גביא ברישא כיון דלא משתעבד לגבות מלקוחות וכתב וכן עמא דבר כר"י וכן רב אלפס ורמב"ם. ורבי יצחק בר אברהם נראה לו כר"ת. ואמת כי נראה דברי ר"ת]: **ההוא תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה.** אין לפרש כשאמר לו זיל את זבין הוה תולה מעותיו בעובד כוכבים דא"כ כהוגן עשו לו אלא תחילה כשתבעו היה הולך ותולה מעותיו ובשעת הגבייה כבר לא היה לו ואפ"ה הזקיקו למכור: **אמר לא ניחא לי למיעבד מצוה מאי.** הא פשיטא ליה דכופין דהא עיקר מילתיה בערכין (דף כב. ושם) אהא דאין נזקקין לנכסי יתומין קטנים וקאמר משום דפריעת בע"ח מצוה והני לאו בני מיעבד מצוה נינהו מכלל דלנכסי יתומים גדולים נזקקין אלא ה"ק לא ניחא ליה למעבד מצוה מאי והלא פשיטא דכופין ומה שייך לקרותו מצוה אמר ליה תניתוה דהיכא דאיכא מצוה כופין אי נמי י"ל דבעא מיניה אם כופין אם לאו אע"ג דפשיטא דלנכסי יתומין גדולים נזקקין הנ"מ היכא דלא אמרו לא ניחא לן למעבד מצוה אבל היכא דאמרו מאי אמר ליה תניתוה כו' וי"מ דאתולה מעותיו בעובד כוכבים קאי דבשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע דאמר טעמא דאין נזקקין משום נררי אבל חיובא איכא אנכסי והואיל והדין שיתן מעות השיעבוד נמי הוי על המעות אע"ג דאיכא קרקעות וכ"ש כי ליכא אלא לדידך דאמרת מצוה ואע"ג דאית להו נכסי ליתמי לא נחתינן עלייהו דלא רמיא עלייהו שיעבודא אלא במקום דאיכא מצוה אמרת נמי שהשיעבוד לא יהא על המעות ולא דמי לגזלן שהשיעבוד על כל נכסיו דהתם באיסורא אתא לידיה ובדין אישתעבד לגמרי אבל הכא לא: **פריעת בע"ח מצוה.** בדאיכא אחריות נכסים איירי דעלה איתמר מילתיה דרב פפא בערכין (ג"ז שם) ואפ"ה אין נפרעין מנכסי יתומים קטנים דלאו בני מיעבד מצוה נינהו אבל מנכסי יתומין גדולים נפרעין אבל בדליכא אחריות נכסים מצוה על היתומין ואין כופין כדמוכח בפ' מי שהיה נשוי (לקמן צא:) גבי ההוא דשבק קטינא דארעא וטעמא משום דהוי מצות כיבוד מלוה שמתן שכרה בצידה[יד] דאין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה והא דאמר בהגוזל עצים (ב"ק לד:) הניח להן אביהן פרה וטלית וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן התם אם לא יהיו מחזירין איכא קלון אביהן הלכך חייבין לשלם אבל משום כבוד לחודיה לא ובקונט' פי' לקמן גבי קטינא דהואיל וליכא מצוה אלא מדרבנן לא כייפינן להו ואין נראה דאשכחן דכופין במצות דרבנן כגון מצוה לקיים דברי המת דאמרי' בהשולח (גיטין מ.) דכופין את היורשים:

אינה

מסורת הש"ס

גמ' א) לעיל נג: ב) קדושין מח. ב"ק פט. ב"מ כ. ב"ב קמז: ג) ב"ק לח: ד) [עי' תוס' לקמן לג. ד"ה אי פקח] ה) [יבמות קיג. גיטין מט:] ו) רש"ל א"ל ז) יבמות קי. ח) [ב"ב קמד. ערכין כב.] ט) [חולין קלג:] תוס' י) [גיטין נט.] יא) [צ"ל ונמצא שמרוויחת הרבה ומביא ראיה מהא דאמרי' בפ"ב דקדושין כו' שיצטרך לשלם לה ומיהו לא נתיישב לרשב"א לשון כו' כל הכתוב בשטר כו' הס"ד] וכן גי' הב"ח יב) נ"י כ"י יג) [וע"ע תוס' ב"ק ט. ד"ה רב הונא ועוד שם ב"ק מו: ד"ה ה"ג ותוס' ב"ב לג: ד"ה אי דליכא] יד) [כדאיתא חולין קי:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פריעת בע"ח וכו' ולאו שלך צדק. ב"מ ד' מט ע"א וע"ש ולע"ק:

הגהות

תוס' ד"ה פריעת ב"ח. ואפ"ה אין נפרעין מנכסי יתומין קטנים כו'. נראה דצ"ל ומש"ה אין נפרעין כו': (רש"ש)

תורה אור

גמ' א) הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם: (ישעיהו נח, ז)

תוס' רי"ד

הלוקח וכיון שאין פה מי שישבע לו גובה הלוקח בלא שבועה. ת"ל שאם נתנו המלוה במתנה לחבירו וטוען הלוה פרוע הוא אע"פ שהמלוה מאמת דבריו אין שומעין לו אלא אמרי' קנוניא עשו שניהם ואומרים ללוה פרע למקבל המתנה שהשטר מסור בידו ואם פרעת למלוה לך ודן עמו שיחזור לך מעותיך אבל אין הדבר כן דמיגו דאי בעי מצי (א"ל) מחיל לי כדאמרן מצי נמי למימר פריעה הוא ולבטוליה והכא דאמרי' הכא מפני שידו כידה לאו למימרא דהל' כאביי דאי הוה מצטרכינן לטעמא דידו עדיפא מידה הוה אמרה לי' כרבא אלא תסגי לן דידו כידה דכיון שיש לו זכות בנכסים במנה אין יכול למחול זולתו (והרב פוסק הלכה כאביי) קריביתי' דר"נ זבינתה כתובתה בטובת הנאה. פי' בדמים מועטים שקנאה בספק שאם תמות היא יירשנה בעלה ואם תתאלמן או תתגרש יזכה הלוקח בכתובה איגרשא שביבא אתו לקוחות קתבעו לברתה. א"ל ר"נ ליכא דליסבא לה עצה תיזיל ותחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוה ותיהדר ותירתיה מניה שמעה אזלה ואחילת אמר ר"נ עשינו עצמינו כעורכי הדיינים מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני: אי קשיא כיון דקרינא ליה גרמא בניזקין היכי הוה מייעצה לעשות רשע תנזק להפסיד הלוקחים י"ל איהו להרויח דידה קמכוין ונזקא ממילא קאתי ומשום נזקא דאחריתי לא שביק רווחא דקריבתא: ואי קשיא כיון דאמרי' לקמן דלמאן דדאין דינא דגרמי מגבי בי' דמי שטרא מעליא. ור"נ נמי דיין דינא דגרמי בפ' הגר"ם [דאיתא שם] ההוא גברא דאחוי כריא דחיטי דבי ר"נ אתא לקמיה דר"נ חייבי' לשלומי מהא דתנן ואם מחמת הגזלן חייב להעמידו שדהו וקי"ל דאחוויי אחווי וא"כ מאי הרויחה הבת שמחלה לאבי' ונתחייבה היא לשלם: תשובה האי דאסבה ר"נ עצה זו מפני שלא היה לזו הבת נכסים שיוכל הלוקח להפרע ממנה. והאי דאמרי' ותיהדר ותירת מאבוה לאו דוקא שהרי אביה היה בחיים אלא ה"ק אביה יורש כתובת אמה שיתן לה בכל יום מתנה שמפרנסת ממנה שיותר רוצה האב שתהי' לבתו ממה שיהי' ללוקח וכיון שמתנה

עין משפט נר מצוה

לא א טוש"ע ח"מ סי' סו סעיף כג:

לב ב מיי' פ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה י סמג עשין כג טוש"ע שם סי' סו סעיף כג ולג וסי' שפו סעיף א:

לג ג מיי' פי"ז מהלכות אישות הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קב סעיף ד:

לד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

לה ה מיי' פי"א מהל' מלוה הל' ז טוש"ע ח"מ סי' קא סעיף ב:

לו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף א ז:

לז ז מיי' פי"א מהלכות מלוה הלכה ח סמג עשין נד טוש"ע שם סי' קז סעיף א:

תוס' רי"ד (המשך)

בעלמא נותנו לבתו אי"ה הלוקח לגבות ממנה שע"מ כן נותן לה שלא יהא רשות ללוקח לגבות ממנה א"נ שנותן לה מעט מעט כדי פרנסתה אבל לעולם אם היה נכסי לבת ה"נ דגבי לוקח מינה דר"נ דיין דינא דגרמי: גופא א"ש המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל אר"ה בריה דר"י ואי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכתב שטרא בשמיה כלומר אם הלוקח הוא פקח מרצה הלוה במעות קודם שיעשו קנוניא המלוה עם הלוה וכותב לו הלוה שטרא אשמי' כאילו לוה ממנו ושוב לא יועיל להם הקנוניא: אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי בי' דמי שטרא מעליא (וביאר הרב שבכל ענין שהמלוה מבטל השטר ביד הלוקח בין שמחלו ללוה בין שאומר פרוע הוא וגורם ללוקח להפסיד השטר חייב לשלם לו דמי כל השטר מעליא אבל אם הביא עדים שמחלו או שנפרע ממנו קודם שמכרו ללוקח הו"ל מק"ט שמכר לו שטר בטל בחזקת שהוא קיים ואינו חייב לשלם לו אלא הדמים שמכרו ולא יותר וכ"ז פירש על מימרת הא דאמ' שמואל המוכר שטר חוב לחבירו ועל מימרת א"ל ר"נ לא איכא דליסבי' עצה. פי' דהאי דאמר מרימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי' ביה כו' לא קאי אלא על המוכר עצמו שמחל אבל היורש שמחל פטור מלשלם אע"פ שגרם הפסד לחבירו) ומאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי נייר בעלמא כלומר שלא מכר לו אלא הנייר והיה בידו. כפיא רפרם לר"א ואגבי' לי' כשורא לצלמי. פי' בא לדין לפני ר"א וסבבו רפרם בראיות עד שהסכים לו ר"א ודקדק בתשלומו שישלם לו הכל כאשר ידקדק הלוקח לקנות קורה לצור בה צורות שבורר ישרה וחלקה. אמר אמימר משמיה דר"ח האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב וא"ל ארעא וא"ל זוזי ב"ח מסלקי' לי' בזוזי ואשה מסלקי' לה בארעא הא כדיניה והא כדיני'. פי' שב"ח הלוה זוזי ע"ד שישלם לו זוזי אבל האשה לא נתנה כלום וכל הסמך שלה הוא על הקרקע ואי ליכא אלא חדא ארעא. פי' שלא יספיק לשניהם לב"ח יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וכגון שנכתבו ביום א' שאין אדם קדמה שאילו היו ב' ב"ח היו חולקים ועכשיו שהן אשה וב"ח נדחית האשה מלפניו וזו היא א' מקולי כתובה אבל אם קדמה האשה אפילו יום אחד היא קודמת לגבות. א"ל ר"פ לר"ח ודאי אמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא דא"ל זיל זבין והב לי' א"ל ההוא תולה מעותיו ביד עובד כוכבים הוה הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן פי' הלוה והמזיק אין דינן שוה דלגבי מזיק כתיב ישיב לרבות שו"כ ככסף ואפי' סובין ואם רוצה לסלק את הניזק נמי בקרקע יכול לסלקו כדאמרינן בריש ב"ק או שו"כ או מיטב וכל מטלטלי מיטב נינהו דאי לא מזדבין הכא מזדבין במתא אחריתי אבל אי בעי לאגבויי קרקע יהיב לי' מיטב כי היכי דליקפוץ עלי' זבוני ואע"פ שיש זוזי למזיק יכול לסלקו או בקרקע או במטלטלין ולא מצי ניזק למימר ליה זיל זבין את מטלטלי והב לי אלא מסלקו בכל מטלטלי דיהיב לי' אפילו סובין תיזק שקיל להו וטרח ומזבין להו אבל ב"ח שהלוהו זוזי אינו כן דעבד לוה לאיש מלוה ואם יש לו